خراسان روزنامه صبح ایران
شنبه ۲۴ تیر ۱۳۹۶ . ۲۰ شوال ۱۴۳۸ . شماره ۱۹۵۸۳

ممنوعیت اخذ دسته چک برای چک برگشتی ها از ۷ به ۳ سال کاهش یافت

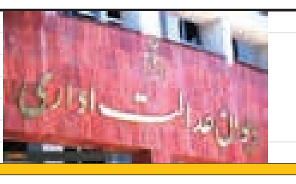

هیئت عمومی دیوان عدالت اداری، بند ۶ ماده ۱۸ دستور العمل شورای عالی پول و اعتبار مبنی بر ممنوعیت اخذ دسته چک به مدت ۷ سال برای اشخاص دارای چک برگشتی را مغایر قانون دانست و ابطال کرد. به گزارش تسنیم، براساس این رای، بانک ها تنها در صورتی می توانند اشخاص را تا سه سال از داشتن دسته چک یا افتتاح حساب محروم کنند که تعقیب آنها منتهی به صدور کیفر خواست شود.

در نشست خراسان با کارشناسان ایتان ضمن آسیب شناسی وضعیت چک مطرح شد:

سامانه چک راهکار حل مسئله

حسین بردبار
info@khorasannews.com

یکی از مهم‌ترین عوامل محرک ایجاد پرونده برای نظام قضایی ، موضوع چک است، به طوری که به گفته رئیس ستاد دیه کشور ۶۸ درصد از زندانیان محکومیت مالی بابت چک در زندان هستند. این آمار فقط شامل کسانی می‌شود که از طریق پیگیری حقوقی چک توسط طلبکار راهی زندان شده‌اند در حالی که بسیاری از معضلات دیگری که صدور چک بلامحل برای رونق تولید و اشتغال کشور برای فعالان اقتصادی به وجود می آورد، عملا در هیچ آمار و اطلاعاتی به صورت دقیق قابل محاسبه نیست. در این گزارش که ماحصل نشست اتاق فکر دفتر پژوهش و گروه اقتصاد روزنامه خراسان با حمیدرضا عظیمی نیا، کارشناس گروه فناوری های نرم شبکه کانون‌های تفکر ایران (ایتان) و محمد طاهری نژاد، مدیر گروه مذکور در ایتان است به برخی آمار و اطلاعات در ایران و نیز کشورهای دیگر جهان پرداخته‌ایم. سپس آسیب شناسی مسئله و چند راهکار عمومی و یک راهکار ویژه برای حل مسائل کیفری و حقوقی مرتبط با چک ارائه شده است:

■ مبادلات چک ۳/۵ برابر تولید ناخالص داخلی

نقش چک در مبادلات اقتصادی از یک سو و ایجاد پرونده های قضایی از سوی دیگر در کشورمان بر هیچ کسی پوشیده نیست، در بازه زمانی ۱۰ ماهه دی ۹۳ تا مهر ۹۴ حدود ۴۲ درصد از کل مبادلات بانکی کشور توسط چک انجام شده، که حجم آن ۳/۵ برابر تولید ناخالص ملی کشور است. این موضوع زمانی اهمیت خود را نشان می دهد که بدانیم به گفته رئیس ستاد دیه کشور، ۶۸ درصد زندانیان محکومیت مالی بابت چک در زندان هستند و این تنها کسانی هستند که از طریق پیگیری حقوقی چک توسط طلبکار راهی زندان شده‌اند. همچنین سال ۹۳ معاون ICT قوه قضاییه اعلام کرد که بیش از ۵ درصد از کل دعاوی حقوقی، مربوط به چک بوده که این عدد در سال ۹۴ به ۷ درصد رسیده و چک با ۲۵۰ هزار پرونده رتبه دوم پرونده‌های دادگاه‌های حقوقی را کسب کرده است. این در حالی است که تجارب جهانی نشان می‌دهد در بسیاری از کشورهای اروپایی تقریبا چک از مبادلات بانکی حذف شده است، این امر در آمریکا نیز به شدت روند کاهشی داشته است و سایر ابزارها جایگزین آن شده است. هر چند در ایران در کوتاه‌مدت به علت حجم استفاده از چک امکان حذف آن نیست.

■ معضل آماری در دو نهاد مرتبط!

یکی از مهم‌ترین چالش ها در بررسی وضعیت چک، نبود آمار کافی و جامع و بدتر از آن وجود آمارهای ناقص است زیرا تحلیلگران را به خطا می اندازد. بانک مرکزی در نماگرهای اقتصادی خود شاخص چک (آمار چک های صادر شده و برگشت خورده) را تا چند سال پیش ذکر می کرد. منتها چه چک هایی؟ چک های بین بانکی استان تهران! این آمار ارزش تحلیلی ندارد و در مواردی تحلیلگران را هم به اشتباه انداخته است که این آمار را با آمار کل چک های برگشتی در کشور اشتباه می گیرند. در نمونه‌ای دیگر بانک مرکزی گزارش دیگری به نام گزارش تحولات اقتصادی منتشر می کند و در آن آمار چک های بین بانکی اعلام می‌شود که طبق آن سهم چک های بین بانکی در تراکنش‌های مالی کشور سال ۸۶ بیش از ۸۰ درصد بوده اما از سال ۹۱ به بعد روی ۴۰ درصد ثابت مانده است. در این میان تنها در سال ۹۵ بانک مرکزی به صورت از دست دررفته آمار کل چک ها را اعلام کرد که طبق آن تعداد کل چک های سال ۹۴، ۳۰۴ میلیون بوده که در این بین ۱۲۰ میلیون آن چک بین بانکی بوده است. که همین موضوع نشان دهنده تفاوت چشمگیر بین تحلیل بر مبنای چک های صادره و تحلیل بر مبنای چک های بین بانکی را نشان می‌دهد. اما در طرف دیگر ماجرای چک، قوه قضاییه قرار دارد که اوضاع شفافیت آماری در آن از بانک مرکزی هم بدتر است و عملا هیچ گونه سامانه اعلام آمار، به‌ویژه در زمینه چک وجود ندارد.

■ کمرنگ شدن چک در اتحادیه اروپا و آمریکا

نمودار روبه رو چگونگی توزیع پرداخت‌های غیرنقدی را در آمریکا نشان می‌دهد. بر این اساس چک از حیث تعداد تراکنش ۱۵ درصد و از حیث ارزش، تنها ۳۳ درصد است. این عدد در سال‌های اخیر کاهش نیز یافته است. بررسی این روند در یک دوره ۱۵ ساله نشان می دهد که چک به مرور جایگاه خود را به شدت از دست داده و سایر ابزارها جایگزین آن شده‌اند. بررسی این موضوع در اتحادیه اروپا نیز همین روند را اثبات می کند، نمودار زیر تعداد چک ها را از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ به نمایش گذاشته است. این عدد در بسیاری از کشورهای عضو اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۵ به صفر رسیده است. هر چند روند در کشورهایی که چک هنوز نقشی در داد و ستد دارد منفی و کاهشی است.

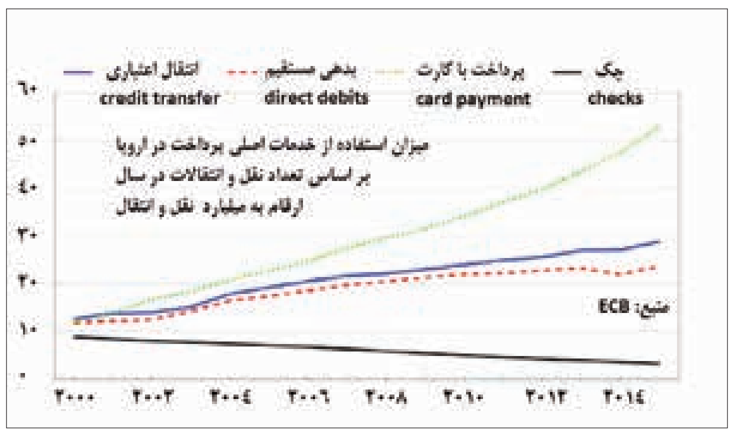

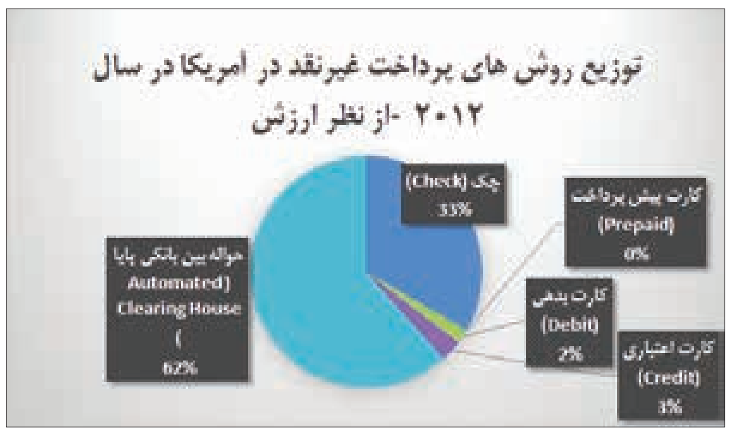

■ ۳ راه مواجهه با چک برگشتی

چک برگشتی به چکی گفته می‌شود که در هنگام ارائه به بانک جهت وصول، غیر قابل پرداخت باشد. این امر ممکن است به دلیل کسری موجودی یا مسدود بودن حساب یا اشکال در تنظیم چک مثل عدم مطابقت با نمونه امضا در بانک، قلم خوردگی و... باشد. در صورتی که وجه چک وصول نشود؛ دارنده چک می‌تواند با گرفتن گواهی عدم پرداخت از بانک، وارد مرحله پیگیری وصول چک شود. البته بر اساس اعلام اخیر بانک مرکزی علت ۹۸ درصد چک های برگشتی کسری موجودی است.

سه راه اجرای قانونی چک در کشور عبارتند از:

۱-اجرای ثبت: چک در حکم سند لازم الاجرا است. نظیر مهریه و... بیش از سه ماه زمان می‌برد. ۵ درصد مبلغ چک هزینه دارد. اما به علت عدم شفافیت اموال ثبتی به نام فرد و مستثنیات دین اجرای آن با مشکل مواجه است. ۲-پیگیری حقوقی: چک به مثابه یک بدهی مالی است. در فرآیند حقوقی، تنها می‌توان وجه چک را دریافت کرد که این امر به وسیله قانون اجرای محکومیت‌های مالی صورت می گیرد. این فرآیند پیچیده، طولانی و هزینه بر است. بیش از یک سال زمان بر است. حدود ۳ درصد مبلغ چک توسط شاکی پرداخت می‌شود. دادگاه می‌خواهد تشخیص دهد که صادر کننده چک بدهکار است! این فرآیند برای یک امر بدیهی انجام می‌شود. فرد می‌تواند ادعای اعسار کند و بعد دوباره یک پرونده جدید تشکیل می‌شود. ۳-پیگیری کیفری: در این حالت چک برگشتی را به مثابه یک جرم تعریف می کنیم. لذا علاوه بر دریافت وجه چک، می‌توان صادر کننده چک را نیز به زندان انداخت. که با توجه به قانون، مدت و میزان دوره زندان متفاوت است. در این روش چک برگشتی به مثابه چک روز تلقی می شود که فرد صادر کننده در همان روز صدور چک با علم بر دارا بودن وجه در حساب مرتبط با آن صادر کرده است؛ بنابراین در صورت نبود وجه در آن حساب، فرد صادر کننده دروغگو و کلاهبردار شناخته می‌شود و قانون صدور چک می گوید که یکی از جرایم مترتب بر چک بلامحل کلاهبرداری است و بر همین مبنا فرد طلبکار می‌تواند صادر کننده چک را به حبس محکوم کند ولی وقوع جرم کلاهبرداری باید برای دستگاه قضایی ثابت شود.

■ مواردی که چک برگشتی جنبه کیفری را از دست می‌دهد

بر اساس ماده ۷ قانون صدور چک اگر چک برگشتی دارای قیود ذیل باشد قابلیت پیگیری کیفری را از دست می دهد چون ثابت می‌شود که فرد صادر کننده چک دیگر کلاهبرداری نکرده است: اول این که ثابت شود چک سفید امضا بوده است، دوم این که ثابت شود وصول چک منوط به تحقق شرطی خاص بوده است مثلا در چک آمده باشد که بابت انجام فلان کار به فردی ارائه شده است. سوم این که چک بابت تعهد یا تضمین باشد؛ چهارم این که اگر ثابت شود تاریخ صدور چک بر تاریخ وصول آن مقدم است یعنی چک روز نباشد و موعد دار باشد و پنجم این که باید چک تا ۶ ماه برگشت بخورد و در صورت برگشت نخوردن آن تا ۶ ماه قابلیت پیگیری کیفری را ندارد. اینجا ممکن است این پرسش به‌وجود بیاید که اغلب چک های ما از نوع چک های موعد دار است و کسی چک روز نمی دهد، آیا دیگر امکان پیگیری کیفری وجود ندارد؟ پاسخ آن است که طبق پیش فرض قانون همه چک ها از نوع چک روز هستند مگر آن که خلاف آن ثابت شود به همین دلیل برای هر چکی می تواند در دادگاه کیفری اقامه دعوا شود و فرد صادر کننده باید اثبات کند که این چک را به عنوان چک روز نکشیده است و موعد دار بوده است که این کار از طریق ارائه شاهد یا قرارداد وغیره می تواند انجام شود.

■ آسیب شناسی مسئله

موارد ذیل ؛مسائل و آسیب هایی است که موجب می شود امکان وقوع جرم در مسئله صدور چک افزایش یابد: ۱-عدم محدودیت در صدور چک های بلامحل از یک دفترچه: فردی که دسته چکی گرفته می‌تواند تا برگ آخر چک را با تاریخ‌های دور به سرعت در بازار خرج کند بدون آن که کسی متعرض آن شود و یا نیاز باشد موجودی بالایی در حساب خود داشته باشد. ۲-اتکای اعتبار چک به یک لاشه کاغذی: یعنی یک چک می‌تواند بالای ۱۰۰ میلیون اعتبار داشته باشد و این اعتبار دستخوش حفظ یک تکه کاغذ است که اگر دزدیده شود یا به هر دلیلی معدوم گردد ۱۰۰ میلیون پول از بین رفته است! علاوه بر این، اعتبار بالای لاشه کاغذی امکان جعل چک و دست بردن در چک مثل جعل امضا و تغییر مبلغ چک را نیز فراهم می کند. ۳-فرآیند فرسایشی وصول چک برگشتی: قبلا هم اشاره شد پیگیری یک چک معمولا ماه‌ها طول می کشد در نتیجه پیگیری این مسئله برای بسیاری از طلبکاران توجیه اقتصادی ندارد. در پایان قسمت آسیب شناسی چک ذکر این نکته ضروری است که یکی از دلایل اصلی وجود چک های برگشتی عدم تقارن اطلاعاتی دو طرف معامله از یکدیگر است. یعنی امکان دارد صادر کننده چک کلاهبردار باشد یا در حالی که کلاهبردار نیست، فعال در فعالیت‌های پرریسک اقتصادی باشد اما گیرنده چک از این موارد اطلاع نداشته باشد و چک او را بپذیرد.

■ مهم‌ترین راهکارهای حل مسئله چک

کلیه راهکارهای حل مسئله چک باید مبتنی بر این اصل باشد که هزینه های صدور چک برای افراد کلاهبردار افزایش و برای فعالان اقتصادی کاهش یابد بر این اساس راهکارهای ذیل ارائه می گردد. ❋کاهش امکان وقوع جرم، با برداشتن اعتبار چک از لاشه کاغذی آن ❋ضابطه‌مند کردن گرفتن چک در کشور: تنها ضابطه‌ای که الان بر سر راه گرفتن چک است سن بالای ۱۸ سال است و الان به معنای واقعی چک بی‌ضابطه است. ❋کم کردن هزینه‌های پیگیری وصول چک و افزایش هزینه‌های کشیدن چک بی‌محل برای صادر کننده چک: متاسفانه اکنون این روند بر عکس است و فعال اقتصادی با یک برگ چک برگشتی باید راهروهای دادگاه را بالا و پایین کند در حالی که بدهکار هیچ هزینه‌ای نمی‌دهد مگر مبلغ چک، آن هم در مرحله آخر و پس از اثبات حق بدهکار. این مسائل موجب می‌شود هزینه‌های صدور چک برای فعال اقتصادی کاهش و برای کلاهبرداران افزایش پیدا می کند. برای اجرای موارد فوق راهکارهای زیر وجود دارد که به دو قسمت بلند مدت و کوتاه مدت تقسیم می‌شود.

■ راهکارهای بلندمدت

این موارد بیشتر به حل مسائل زیر ساختی نیاز دارد که در مدت زمان کوتاه قابل انجام نیست.

ایجاد زیرساخت‌های اعتبارسنجی

سهولت پیگیری ثبتی از طریق سهولت شناسایی اموال صادر کننده چک برگشتی

ایجاد ابزارهای پرداخت نسیه بهینه‌تر از جمله چک تمام الکترونیک که در کشورهای دیگر رایج است. سهیم کردن بانک در هزینه‌های چک برگشتی و عدم انتفاع بانک از صدور چک برگشتی.

■ راهکارهای کوتاه‌مدت:

راه حلی که می‌توان امروز از مسئولان مطالبه کرد موارد زیر است:

کاهش اتکا بر لاشه کاغذی و افزایش هزینه کلاهبرداری

شفافیت سابقه چک برگشتی افراد و کاهش قدرت سوءاستفاده کلاهبرداران و افراد پرریسک

حذف مرحله دادگاه در رسیدگی حقوقی که منجر به کاهش هزینه پیگیری چک برگشتی می‌شود. گفتنی است این مرحله تنها کاربردش این است که بدهکار و طلبکار را مشخص کند که این موضوع در مورد چک امری بدیهی است. ممانعت از صدور چک با وجود چک برگشتی و برقراری مجازات‌های غیر جزایی برای صدور چک بی محل

■ سامانه چک راهی کم هزینه و پر اثر

بهترین راه‌حل مسائل فوق که پر اثر و کم هزینه می‌باشد، طراحی «سامانه چک» است. سامانه‌ای که در آن فرد صادر کننده چک باید اطلاعات شخصی خود و اطلاعات مرتبط با صدور چک را قبلا در آن ثبت کند. بنابراین فردی که قصد گرفتن چک از بدهکار را دارد می تواند تمام مبادلات قبلی و سرنوشت چک‌های فرد بدهکار را مشاهده کند. این سامانه یک قابلیت دیگر هم دارد و آن این است که می‌توان با ثبت چک در این سامانه کد رهگیری دریافت کرد و دریافت کد رهگیری یعنی ثبت چک در بانک مرکزی و تایید هویت چک توسط این نهاد معتبر. به عبارت دیگر با دریافت کد رهگیری، هویت چک همان کد رهگیری است و اگر لاشه کاغذی به هر علتی از بین برود مشکلی پیش نمی‌آید. علاوه بر این با ثبت چک در این سامانه امکان دست بردن در اطلاعات چک نیز از بین می‌رود چون با صدور کد رهگیری در بانک مرکزی ثبت شده است. اگر بخواهیم تمامی نوشتار را در یک جمله خلاصه کنیم می‌توان گفت با راه‌اندازی این سامانه هزینه صدور چک و به تبع آن، اعتبار چک افزایش خواهد یافت. این طرح در حال حاضر، در قالب طرح اصلاح ۴ ماده از قانون چک در کار گروه ویژه‌ای در کمیسیون حقوقی مجلس بررسی شده اما بانک مرکزی مقاومت جدی برای بحث سامانه چک دارد. همچنین قوه قضاییه نیز در موضوع حذف مرحله دادگاه در رسیدگی حقوقی مقاومت می کند. برخی از استدلال های بانک مرکزی مربوط به بحث محرمانگی اطلاعات می شود در حالی که کسی که می خواهد معامله ای انجام دهد باید بداند چک را از چه کسی می گیرد و فرد صادر کننده چک قبلا چگونه در قبال این مسئله رفتار کرده است و دارای چه پیشینه ای در صدور چک است.

جدول متوسط [شماره ۶۸۸۰]

طراح جدول: مجید شادروح

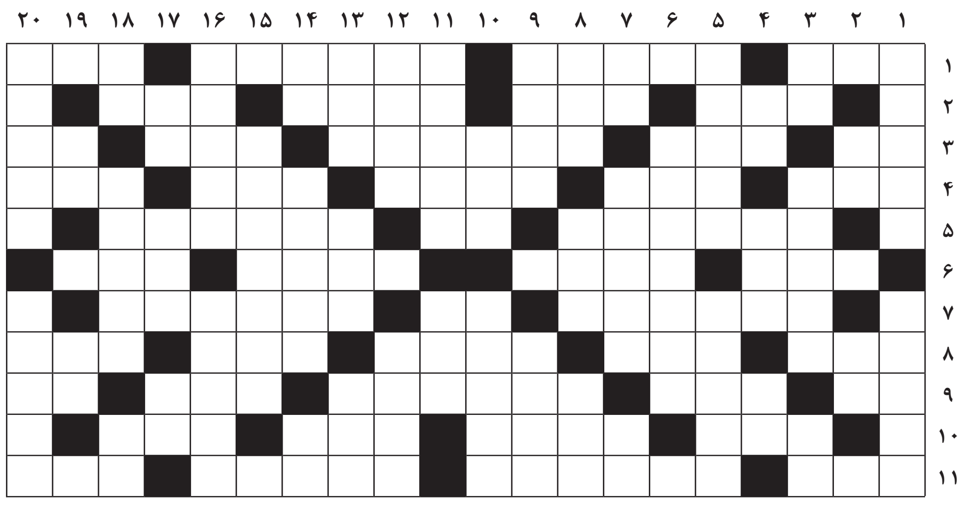

افقی: ۱-منها- تردید و دودلی-تند و به سرعت - از اجزای ترمز ۲-پول خارجی-جرقه-وسیله ای برای پرواز انفرادی-نقره ۳-خشکی-قوم باستانی-آلتی در چرخ خیاطی که نخ به آن پیچیده می‌شود-از حروف یونانی-حرف همراهی ۴-ذره باردار-فارغ-نوعی بیماری عفونی که عوارض آن ایجاد جوشش‌های سفید در دهان است-دانه کش بی آزار-مسمار ۵-از درجات نظامی-علامت جمع-لجوج ۶-ستاره قطبی-مهتابی-آراسته-روش ۷-تکیه کردن به مدرک و آن را پشتوانه عمل قرار دادن-ویتامین جدولی-مشتاق ۸-ماهی-سقف خانه-محاسبه گر-طلایی-چین وشکن ۹-تصدیق روسی-از کشیدنی ها - نگهبان شتر-سود حرام-کلام صریح ۱۰-بی گناه-جبون-گوارا-رودمرزی ۱۱-گنگ-جستجو کردن-پایتخت سنگال- شکاف کوه

عمودی: ۱-اتاق خلبان-دستار ۲-سیما-تعجب زنانه ۳-علامت مفعولی-جاهل-مخترع تلفن ۴-گریز-نخ تابیده-راس ۵-صدارت-شادباش ۶-مهیب ۷-پنبه پاک نکرده-پافشاری - درون ۸-بهشت شداد-عدل -مخفیانه ۹-تشنه فریب-رشک برنده ۱۰-خالص -رود خوزستان ۱۱-ویژگی غنچه باز شده-حیوان نجیب ۱۲-فرق سر-دسته و گروه ۱۳-نشانه-یاروی مشهدی-نغمه ۱۴-صنم-نوشته-تردید ۱۵-ساده لوح ۱۶-از گل ها-بارگاه ۱۷-از حروف ندا-حرارت -واحد سطح ۱۸-تکیه بر پشتی-بزرگی و سروری- آب بند ۱۹-حرف نداری-رود اروپایی ۲۰-تورم پرده چشم-پیشانی

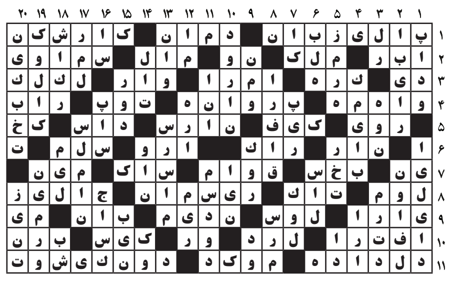

حل جدول شماره ۶۸۷۹

جدول سخت [شماره ۱۰۸]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی: ۱ -معتمد-از سه منطقه اصلی انگلستان-پهلوان تورانی که به دست رستم کشته شد ۲ -صوت شادمانی - سرزمین - نخستین شهید مسلمان - گیاه بدون‌دانه ۳-از شیوه های موسیقی غربی-کمك-تابلویی زیبا اثر هنرمندانه استاد محمود فرشچیان-نشانه ۴ -کوهی در خراسان شمالی - رمانی نوشته محمود دولت آبادی - اقامتگاه سلاطین-مدفن شیخ صدوق ۵ -شکوه و جلال - پانصد هزار - خبرگزاری ایتالیا - مزرعه آخرت است ۶ - کهن ترین قسمت اوستا - ضرباهنگ - رودی در همدان ۷ -ادویه تند-پارچه‌ای لطیف- گلابی- مصونیت از خطر ۸ - چیز - به دنبال هم قرار گرفتن - رمانی نوشته رضا امیرخانی- دستگاه روشن کردن موتور خودرو ۹ - چین و چروک پوست - گوشه ای در دستگاه همایون - ارزن - درخت انجیر معابد ۱۰ - میوه‌ای معطر - از مرکبات - دوستان-مادر لر ۱۱ -نشدنی-نوعی بیماری عصبی که از دام به انسان منتقل می شود-خواهر اسفندیار در شاهنامه.

عمودی: ۱ - کنایه از وسواس بسیار داشتن است ۲ - ناسازگار- رنگین کمان ۳ - چرخ تولید را می چرخاند- کوچکترین ذره عنصر ۴ -رمق آخر-پست فطرتی-خسیس پس نمی دهد ۵ - رهبری - ساز ضربی ۶ - دراز گوش - دستگاهی در موسیقی اصیل ایرانی ۷ - گشت و گذار - جسم ۸ -مأمور پلیس- درمان کننده ۹ - همبازی هاردی - مقر سازمان ملل ۱۰ - قطعی برای کتاب - داستانی نوشته تور گنیف روسی ۱۱ - تغار چوبی - نام علمی زردپی ۱۲ - فراموشی - فرمانروایان ۱۳ - شهری در آلمان - ورزش معلولان حرکتی ۱۴ - پرنده مهاجر - سنگ چاقو تیز کنی ۱۵ - سردار کارتاژ - هوای گرفته ۱۶ - کشته شدگان در راه خدا - از آثار ماکسیم گورکی، نویسنده روسی ۱۷ - نیم کاسه! - فساد و تباهی - جواب سربالا ۱۸ - عمارت - به هنجار ۱۹ - قطعی برای کتاب - شاعر سرشناس ادبیات شیلی ۲۰ - پدر سینمای معاصر هند و کارگردان فیلم شطرنج بازان.

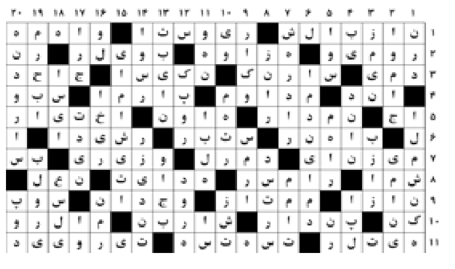

حل جدول شماره ۱۰۷

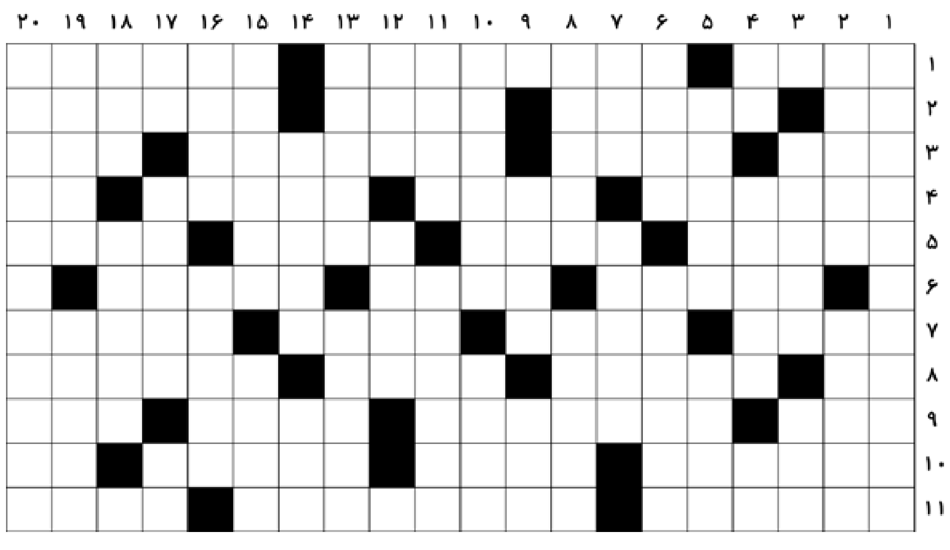

Europe's Best Airline
A STAR ALLIANCE MEMBER
از این پس می توانید بلیط خود را
با کارت های شتاب از وب سایت
www.p.turkishairlines.com
خریداری فرمایید.

کارت های عضو شتاب
Hello, Where would you like to fly?

WIDEN YOUR WORLD
TURKISH AIRLINES
TURKISHAIRLINES.COM